

شورش بزرگ هند (۱۸۵۷): نقطه عطف مبارزه با استعمار بریتانیا

۲۷ آبان ۱۴۰۴ ساعت ۱۶:۵۸

هند، که قرن‌ها تحت سلطه استعماری بریتانیا بود، سرانجام در میانه قرن بیستم استقلال خود را بازیافت. با این حال، مسیر آزادی با قیام‌های متعددی هموار شد که مهم‌ترین آن‌ها «شورش بزرگ» سال ۱۸۵۷ بود. این خیزش عظیم، که از طغیان سپاهیان هندی در میرات آغاز شد، نه تنها به دلیل بهانه‌های مذهبی (مانند فشنگ‌های آغشته به چربی حیوانی) بلکه ریشه در نارضایتی‌های عمیق سیاسی، استثمار اقتصادی و دخالت‌های فرهنگی داشت. شورش بزرگ ۱۸۵۷، اگرچه در نهایت سرکوب شد، اما به عنوان نقطه عطفی حیاتی، ساختار حکمرانی بریتانیا بر هند را تغییر داد و امید مردم این سرزمین را برای مبارزه مستمر زنده نگه داشت.

شورش بزرگ هند

هند از جمله کشورهایی است که تا چندین قرن تحت استعمار بریتانیا قرار داشت. این کشور در نهایت در اواسط قرن بیستم توانست از سلطه استعماری بریتانیا آزاد شود. با این حال در طول سیطره چندین قرنه بریتانیا بر هند، شورش‌هایی بزرگ از سوی هند صورت گرفت. در میان شورش‌های صورت گرفته، شورش سال ۱۸۵۷ از اهمیت زیادی برخوردار بود. این شورش که از آن با عنوان شورش بزرگ یاد می‌شود نقطه عطفی در مبارزات مردم هند علیه بریتانیا محسوب می‌شود. با این مقدمه در ادامه به شمول گیری شورش، دلایل آن و نتایجی که شورش بزرگ به همراه داشت پرداخته شده است.

شورش بزرگ هند چرا و چگونه رخ داد؟

شورش بزرگ هند که به شورش سپاهی‌ها نیز معروف است، یک قیام بزرگ علیه حکومت استعماری بریتانیا در هند بود که در سال‌های ۱۸۵۷-۱۸۵۸ روی داد. شورش در شهر میرات یا میروت (Meerut) در ۱۰ مه ۱۸۵۷ آغاز شد و چندین ماه به طول انجامید. این شورش زمانی رخ داد که سربازان هندی (سپه) ارتش شرکت بریتانیایی هند شرقی علیه افسران انگلیسی خود شورش کردند. در رابطه با دلایل این شورش گفته شده است که ظاهراً دلیل اصلی «اقدامات اصلاحی لرد دالهورزی فرماندار کل هند و رعایت نکردن آداب و رسوم محلی بوده است.»^[۱] البته دالهورزی بعد از این اقدام احضار شد و حتی شخصی به نام لرد کانینگ به جای او منصوب شد اما هندی‌ها به شدت نارضاضی بودند. اما بهانه اصلی چند روز بعد و در اوایل روزهای ژوئن به دست آمد. در زمانی که عده‌ای از سپاهیان هندی که در خدمت انگلیسی‌ها بودند در شهر میرات واقع در شمال دهلی به عنوان اینکده فشنگ‌هایی که به آنان داده شده با چربی حیوانات حرام ساخته شده و آنان مجبور شدند فشنگ‌های مزبور را با دندان پاره کرده و در تفنگ‌هایشان بگذارند شروع شد. درواقع شورشیان با امتناع از استعمال فشنگ‌ها، علیه افسران خود دست به شورش زدند.^[۲] این شورش به سرعت به سایر مناطق هند گسترش یافت و سربازان هندی و غیرنظامیان را درگیر کرد. تا جایی که شورشیان

توانستند دهلی را تصرف کرده و امپراطوری هند را نیز اعلام کنند؛ اما در نهایت انگلیس توانست با جمع آوری نیروهای خود از مناطق مختلف، آتش شورش را خاموش کند. بخشی از نیروهای انگلیس، از ایران فراخوانده شدند. البته انگلیس قبل از فراخواندن نیروهای خود از سیاست دوستی با ایران استفاده کرد تا مانع از اتحاد و همکاری ایران و هند شود. با این حال بسیاری از نیروهای انگلیس در بدو ورود خود به شهرهای مختلف هند از جمله لکهنو دست به غارت و کشتار وسیع زدند. روزنامه تایمز لندن در آغاز ورود نیروهای انگلیسی به شهر لکهنو، میزان تاراج آنان را ۶۰۰ هزار پوند استرلینگ ذکر کرد و یک هفته بعد اعلام داشت این رقم به ۲۵۰/۱ میلیون پوند استرلینگ رسیده است.^[۳]

سایر دلایل شورش بزرگ هند

علاوه بر دلیل اصلی که به آن اشاره کردیم، دلایل متعدد دیگری نیز برای شورش ۱۸۵۷ وجود داشت. برخی از دلایل اصلی عبارتند از:

نارضایتی‌های سیاسی

قطعا موضوع فشنگ‌ها یک بهانه بود. دلیل اصلی شورش ریشه در استعمار انگلیس، سیاست‌ها و نیز اقدامات شرکت هند شرقی بریتانیا داشت..

استثمار اقتصادی

بریتانیایی‌ها مالیات‌های سنگین و سیاست‌های اقتصادی خاصی را وضع کردند که بسیاری از هندی‌ها را فقیر کرد و منجر به نارضایتی‌های گسترده در میان مردم شد.

عوامل مذهبی و فرهنگی

هند کشوری با ادیان و فرهنگ‌های مختلف است. پیروان بسیاری از ادیان تا قبل از نفوذ استعمار در کنار یکدیگر با آرامش زندگی می‌کردند؛ اما انگلیسی‌ها برای گرویدن سرخپوستان به مسیحیت تلاش کرده بودند و با دخالت در آداب و سنن محلی، بی‌احترامی به ادیان هندی را ترویج دادند.

نارضایتی نظامی

معرفی تفنگ‌های جدید که سربازان را ملزم می‌کرد تا نوک فشنگ‌های چرب شده با چربی حیوانی گاز بگیرند جدا از موضوع دینی آن، نوعی توهینی نظامی به سربازان نیز محسوب می‌شد. علاوه بر این بریتانیا از نظر حقوق و ارتقا سربازان هندی و بریتانیایی تبعیض نژادی قائل می‌شد.

تاثیر شورش بزرگ هند بر سیاست‌های استعماری بریتانیا

شورش بزرگ هند از یک سو باعث تغییر سیاست انگلیس در برابر هند شد و از سوی دیگر نیز تغییراتی را در عرصه سیاست

خارجی این کشور به وجود آورد. در رابطه با هند، انگلیس تصمیم گرفت که کنترل و نظارت خود بر هند را افزایش دهد. با این حال شکل نظارت بریتانیا در هند نیز با تغییراتی مواجه شد. از جمله آنکه دولت بریتانیا شرکت هند شرقی را لغو کرد و هند را مستقیماً تحت کنترل ولیعهد بریتانیا قرار داد و حکومت مستقیم بریتانیا (معروف به راج بریتانیا) را در هند برقرار کرد. بدین معنا که اگر تا پیش از این، نظارت انگلیس بر هند توسط شرکت هند شرقی بود، بعد از شورش بزرگ به طور مستقیم صورت گرفت. شورش بزرگ هند در سال ۱۲۷۴ هجری قمری منجر به نیاز بریتانیا به ارتباط مستقیم تلگرافی با هند شد. این امر تمرکز ایران را از گسترش خطوط تلگراف که تا آن زمان فقط به مناطقی خاص محدود بود، تغییر داد و باعث شد تا بریتانیا به فکر گسترش خطوط ارتباطات جدید از مبدا ایران باشد. انگلستان ایران را بهترین راه ارتباطی هند می‌دانست و پس از اصرار فراوان، در سال ۱۲۷۹ هجری قمری با دولت ایران قراردادی شش ماده‌ای منعقد شد. اما ای موضوع رقابت روسیه و انگلیس بر سر گسترش خطوط تلگراف در ایران را به وجود آمد. به همین منظور شرکت روسی با بهره‌مندی از شرکت تلگراف هند و اروپا، خطوط تلگراف نخجوان و ایروان را به خط تبریز-جلفا متصل کرد. در مقابل انگلیسی‌ها نیز با خطوط تلگراف خود در مسیر عثمانی به هند با چالش‌هایی مواجه شدند که منجر به ساخت خط جدیدی از طریق آلمان-روسیه-ایران توسط شرکت آلمانی زیمنس هالسکه شد. سازمان اداری خطوط تلگراف در ایران شامل دولت ایران بود که بر خطوط داخلی نظارت می‌کرد در حالی که خطوط خارجی تحت کنترل منافع انگلیس و روسیه بود.^[۴]

سخن نهایی

گرچه نتیجه شورش بزرگ هند، شکست هندیان و سرکوب آنان توسط بریتانیا بود؛ اما این شورش امید و اراده مردم هند برای مبارزه با استعمارگر بریتانیا را افزایش داد. به عبارتی مردم هند که مبارزه با بریتانیا را به دلیل برتری نظامی، اقتصادی و سیاسی آن دور و غیرممکن می‌دانستند با این شورش عملاً به تداوم مبارزات امیدوار شدند.

[۱] - عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تاریخ روابط خارجی ایران، از ابتدای دوران صفویه تا پایان جنگ جهانی دوم، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ یازدهم، ۱۳۸۵، ص ۲۸۲

[۲] - همانجا.

[۳] - عبدالله شهبازی، زرسالاران یهودی و پارسی استعمار بریتانیا و ایران، جلد ۱، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۷۷، ص ۲۱۰

[۴] - هدایت الله بهبودی، روز شمار تاریخ معاصر ایران، جلد سوم، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، ۱۳۸۵، ص

۵۰۴

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۵۰۲۴۷/هند-بزرگ-شورش-۱۸۵۷-مبارزه-عطف-نقطه-۱۸۵۷-هند-بزرگ-شورش-۵۰۲۴۷>